

perbis; non illi, sed talibus foditur fovea, donec reddat retributionem superbis. Ergo quod ait: « Donec fodiat » peccatori fovea, » superbos intellige. Quid est superbus? Qui non confessione peccatorum agit poenitentiam, ut sanari per humilitatem possit. Quis est superbus? Qui illa ipsa pauca quæ videtur habere bona, sibi vult arrogare, et derogat misericordiae Dei. Quis est superbus? Qui etiamsi Deo tribuat bona quæ facit, insultat tamen eis qui illa non faciunt, et extollit se super illos. Nam et ille Pharisæus, « Gratias tibi ago, » inquit. Non dixit, Ego facio. De his quæ faciebat, gratias Deo agebat. Sentiebat ergo et bene se facere, et ab illo se facere. Unde ergo improbat? Quia insultabat Publicano. Ut perficiamini attendite. Primo præcedere debet, sive virum, sive foeminam confessio peccatorum, salubris poenitentia quæ valeat ad corrigendum hominem, non ad irridendum Deum. Cum autem post poenitentiam bene vivere coeperit, habet adhuc quod cogitet, ne sibi tribuat quod bene facit, sed illi agat gratias, cujus gratia factum est, ut bene viveret: quia ille illum vocavit, ille illum illuminavit. Ergo iste jam perfectus est? Non: adhuc deest illi aliquid. Quid illi deest? Ut non superbiat super eos, qui necdum sic vivunt, quomodo ipse vivit. Qui talis fuerit, securus sit; non illi reddatur retributio, de qua dictum est: « Redde » retributionem superbis: » non est inter illos quibus foditur fovea. Nam videte illum qui dicebat: « Gratias » tibi ago, quia non sum sicut cæteri homines, injusti, » raptores, adulteri, sicut et Publicanus iste. » Quantum se extulit, cum dicit, « Quia non sum sicut et Publicanus » iste? » Ille autem, elisa facie, percutiebat pectus suum, dicens: « Deus, propitius esto mihi peccatori. » Ille superbus erat in bonis factis, ille humilis in malis factis. Videte,

¹ Luc. xviii, 11.

fratres, placuit Deo magis humilitas in malis factis, quam superbia in bonis factis: sic odit Deus superbos. Et ideo sic conclusit: « Amen dico vobis, descendit justificatus » Publicanus magis quam Pharisæus. » Et dicit quare: « Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur; et omnis qui » se humiliat, exaltabitur¹. » Fratres mei, vel hinc solum nos discimus, quia humilitatem nos docuit Christus, quia Deus factus est homo. Ipsa et humilitas quæ displicet Paganis, unde nobis insultant: Qualem Deum colitis qui natus est? qualem Deum colitis qui crucifixus est? Humilitas Christi superbis displicet: tibi autem Christiano si placet, imitare. Si imitatus fueris, non laborabis: quia ipse dixit: « Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et discite a me, quoniam mitis sum et humilis corde². » Hæc est ergo disciplina christiana: Nemo facit aliquid bene, nisi gratia ipsius. Quod facit homo male, ipsius est hominis: quod facit bene, de beneficio Dei facit. Cum coeperit facere bene, non sibi tribuat; cum non sibi tribuerit, gratias agat ei a quo accepit. Cum autem bene facit, non insultet illi qui illud non facit, aut extollat se super eum. Non enim in illo finita est gratia Dei, ut ad alium non perveniat.

XVI. « Ut mitiges eum a diebus malignis, donec fodiat » tur peccatori fovea³. » Mitis ergo esto, quisquis Christianus es, a diebus malignis. Maligni enim sunt dies, quibus videntur florere peccatores, et laborare justi: sed labor justorum flagellum est Patris, et felicitas peccatorum fovea ipsorum est. Quia enim mitigat vos Deus a diebus malignis, donec fodiat peccatori fovea; non cogitetis quia modo in aliquo loco stant Angeli cum bidentibus, et fodiunt istam foveam magnam, quæ possit capere omne genus iniquorum; et quia videtis multos esse iniquos, et

¹ Luc. xviii, 10-14. — ² Matth. xi, 28. — ³ Psal. xciii, 13.

dicatis vobis carnaliter : Revera tantam multitudinem iniquorum , tantam turbam peccantium quæ fovea potest capere ? quando foditur talis quæ omnes capiat , quando exhauritur ? ideo parit Deus. Non est hoc : fossa peccatorum, ipsa felicitas peccatorum est : in illam enim cadent tanquam in foveam. Intendite, fratres, quia magna res est ut felicitas fovea dicatur : « Donec fodiat peccatori fovea. » Parit enim illi Deus, quem novit peccatorem et impium, occulta justitia sua ; et hoc ipsum quod ei parit Deus, per impunitatem facit eum elatum. Ille se altum putat, et cadit : in eo ipso cadit, quo se altum putat. Hoc se ille putat sublimiter ire, et Deus hoc fossam vocat. Fossa ad ima tendit, non ad cœlum : peccatores autem superbi quasi in cœlum eunt, et in terram merguntur. Contra, humiles quasi in terram se deprimunt, et in cœlum ascendunt. Mitesce ergo, quisquis es fidelis, si eruditus es ex lege Dei, ut sit cor tuum in firmamento cœli : quia Deus fecit luminaria quarto die, qui dicitur quarta sabbati, unde titulum Psalmus iste percepit. Quomodo vides luminaria cum tota patientia dirigere cursus suos, et non curare quæ in se dicant homines : sic et tu non cures quidquid tibi fecerit caro. Omnis enim homo caro et sanguis est. Non enim vilis es in comparatione alterius carnis, a qua videris premi. Quia pro te ille suscepit carnem, et pro te ille fudit sanguinem, qui et te et illum ad suum est perducturus examen : et si tanta prærogavit, cum esses impius, quid servat fideli ? Hinc mitesce. Quemadmodum mitescis ? Cum dicis : Quia Deus hoc vult, ideo florent mali : parcere vult malis, ad pœnitentiam adducit eos quibus parit : sed illi non corriguntur : novit ille quomodo de illis judicet. Immitis est autem homo, cum vult contradicere aut bonitati Domini, aut patientiæ, aut potestati, aut justitiæ judicis. Erigitur superbus in Deum,

mergit illum Deus : et in eo ipso mergitur, quo erigitur in Deum. Nam in alio Psalmo sic ait : « Dejecisti eos, dum » extollerentur¹. » Non dixit, Dejecisti eos, quia elati sunt ; aut, « Dejecisti eos, posteaquam elati sunt : ut aliud sit tempus elationis eorum, aliud tempus dejectionis : sed in eo ipso extollebantur, ibi dejiciebantur. Quantum enim superbum cor hominis, tantum recedit a Deo : et si recedit a Deo, in profundum it. Contra, cor humile de cœlo adducit Deum, ut proximus fiat. Certe altus est Deus, super omnes cœlos est Deus, transcendit omnes Angelos : quantum habes erigi, ut attingas ad illum excelsum ? Nolo te rumpas extendendo te : aliud consilium tibi do, ne in ista extensione forte crepes per superbiam. Certe altus est Deus : tu humilia te, et descendet ad te.

XVII. Audivimus quare parcat malis, hoc ipsum fossa ipsorum est. Dicit tibi Deus : Quomodo illis foditur, et quare illis foditur fovea, non est tuum cognoscere : sed ex lege mea disce patientem te esse debere, « Donec fodiat peccatori fovea. » Et quid de me, inquis, qui laboro, et laboro inter ipsos peccatores ? Respondetur tibi quod sequitur : « Qui non repellet Dominus plebem » suam². » Exercet, non repellit. Quomodo enim dicit alio loco Scriptura ? « Quoniam quem diligit Deus, cor » ripit ; flagellat autem omnem filium, quem recipit³. » Ille flagellatum recipit, tu dicis quia repellit ? Videmus homines in filiis suis facere illud : aliquando jam desperatos filios suos dimittunt vivere quomodo volunt ; eos qui spem habent, flagellant ; illos quos omnino viderint sine spe et indomitos esse, dimittunt ut faciant quod volunt. Jam quem dimittit facere quod vult, non vult admittere ad hæreditatem suam : eum autem flagellat filium, cui ipsam hæreditatem servat. Cum autem flagellat

¹ Psal. LXXII, 18. — ² Id. XCII, 14. — ³ Hebr. XII, 6.

Deus filium, currat sub manu Patris flagellantis : quia qui flagellat, ad hæreditatem erudit. Ab hæreditate non repellit filium suum, quem castigat : sed ideo flagellat, ut recipiat. Non sit tam vano sensu et puerili, ut dicat : Plus amat pater meus fratrem meum, cui permittit facere quidquid vult : ego si me movero contra jussionem patris mei, flagella invenio. Tu gaude sub flagellis : quia tibi servatur hæreditas : « Quia non repellet Dominus plebem » suam. » Ad tempus emendat, non in æternum damnat. Illis autem ad tempus parcit, in æternum illos damnabit. Elige tibi : temporalem vis laborem, an sempiternam pœnam? temporalem felicitatem, an sempiternam vitam? Quid minatur Deus? Sempiternam pœnam. Quid promittit Deus? Sempiternam requiem. In quo flagellat bonos, temporale est : in quo parcit malis, temporale est. « Quia » non repellet Dominus plebem suam, et hæreditatem » suam non derelinquet. »

XXVIII. « Quousque justitia, inquit, convertatur in » judicium : et qui habent eam omnes recto sunt corde¹. » Attende modo, et habe justitiam : quia judicium nondum potes habere. Prius est ut habeas justitiam : sed ipsa justitia tua convertetur in judicium. Habuerunt hic justitiam Apostoli, et pertulerunt iniquos. Sed quid illis dicitur? « Sedebitis super duodecim sedes, judicantes duode- » cim tribus Israël². » Ergo justitia ipsorum convertetur in judicium. Modo enim justus quisquis hic fuerit, ad hoc est ut patiat mala et toleret. Patiat tempus passionis, et venit dies judicationis. Sed quid dico de servis Dei? Ipse Dominus qui judex est omnium vivorum et mortuorum, primo judicari voluit, et sic judicare. « Quo- » usque justitia convertatur in judicium : et qui habent » eam omnes recto sunt corde. » Qui habent modo jus-

¹ Psal. xciii, 15. — ² Matth. xix, 28.

titiam, nondum judicant. Primo est enim habere justitiam, et postea judicare. Primo patitur malos, et postea judicat malos. Modo justitia sit, postea convertetur in judicium. Et tandiu patitur homines malos, quandiu vult Deus, quandiu illos perferet Ecclesia Dei, ut erudiat per malitiam ipsorum. Non tamen repellat Deus plebem suam, « Quousque justitia convertatur in judicium : » et qui habent eam, omnes recto sunt corde. » Qui sunt « recto corde? » Qui hoc volunt quod Deus vult. Parcit peccatoribus, tu vis ut jam perdat peccatores. Distorti cordis es et pravæ voluntatis, quando aliud vis, aliud vult Deus. Vult autem Deus parcere malis, tu non vis parci : patiens est Deus peccatoribus, tu non vis tolerare peccatores. Sed ut dicere cœperam, aliud vis tu, aliud Deus : converte cor tuum, et dirige ad Deum. Quia et Dominus infirmis compassus est. Vidit in corpore suo, id est, in Ecclesia sua infirmos, qui primo voluntatem suam sequi tentarent; sed cum viderent voluntatem Dei aliam esse, dirigerent se et cor suum ad suscipiendam et sequendam voluntatem Dei. Ne voluntatem Dei velis torquere ad voluntatem tuam, sed tuam corrige ad voluntatem Dei. Voluntas Dei sic est quomodo regula : ecce, puta, torsisti regulam, unde habes corrigi? Illa autem integra manet : regula est enim incommutabilis. Quandiu integra est regula, habes quo te convertas et corrigas pravitatem tuam, habes unde corrigas quod in te tortum est. Quid autem volunt homines? Parum est quia voluntatem suam tortuosam habent : etiam volunt voluntatem Dei tortam facere secundum cor suum, ut hoc faciat Deus quod ipsi volunt, cum ipsi hoc debeant facere quod Deus vult.

XIX. Quomodo autem complexus est Dominus ex duabus voluntatibus unam factam in homine quem portabat? Præfigurans in corpore suo, id est, in Ecclesia sua, futu-

ros quosdam, qui voluntatem suam vellent facere, sed sequerentur postea Dei : quia infirmos quosdam ostendit, quod ad ipsum pertineant, et eos præfiguravit in se. Nam ideo et toto corpore sanguinem sudavit¹, quia in corpore suo, id est, in Ecclesia sua Martyrum sanguinem ostendit. Toto corpore sanguis exibat : ita Ecclesia ejus habet Martyres, per totum corpus ejus fusus est sanguis. Quosdam ergo infirmos in se præfigurans, vel in corpore suo, ex persona infirmorum compatiens illis, ait, « Pater, si » fieri potest, transeat a me calix iste². » Ostendit hominis voluntatem : si in ipsa voluntate permaneret, jam pravum cor videretur ostendere. Sed si compassus est tibi, et te liberat in se ; imitare quod sequitur, dicens, « Verum non quod ego volo, sed quod tu vis, Pater³. » Si cœpertit tibi subrepere voluntas humana, O, si occidat Deus inimicum istum meum, ut non me persequatur ! o, si posset fieri ut non ab illo paterer tanta ! Jam si perseveraveris, et hoc tibi placuerit, et vides quia non hoc vult Deus, pravus corde es, non habes justitiam quæ convertetur in judicium : « Qui enim illam habent, omnes recti » sunt corde. » Et qui sunt, « Recti corde ? » Qui sic inveniuntur quomodo inventus est Job, qui ait : « Dominus » dedit, Dominus abstulit ; sicut Domino placuit, ita factum est : sit nomen Domini benedictum⁴. » Ecce rectum cor. Iterum in gravi vulnere quid dixit uxori, quam propterea reliquerat diabolus, et non occiderat, ut ipse haberet adjutricem, non ut maritus consolatricem ? Meminerat enim quia per illam Evam deceptus erat Adam⁵, et necessariam sibi putabat hanc Evam. Accessit ad Job illa, tanquam Eva : sed Adam melior fuit in stercore victor, quam Adam victus in paradiso. Quid enim respondit

¹ Luc. XII, 44. — ² Matth. XXVI, 39. — ³ Ibid. — ⁴ Job. I, 21. — ⁵ Gen. III, 6.

illi mulieri ? Vide cor paratum, vide cor rectum. Numquid non patiebatur persecutiones et graves ? Et omnes Christiani patiuntur : et si non sæviunt homines, sævit diabolus. Et si Christiani facti sunt imperatores, numquid diabolus Christianus factus est ? Intendat ergo Sanctitas Vestra quid sit rectum cor. Accessit ad eum, et ait : « Dic aliquid in Deum, et morere. » Enumeravit omnes ærumnas vel ipsius vel suas : « Dic aliquid, inquit, in » Deum, et morere. » Et ille jam cognoscens Evam, redire volens unde lapsus est, fixo corde in Deo tanquam luminare in firmamento, habitans corde in libro Dei : « Locuta es, inquit, tanquam una ex insipientibus mulieribus ; si bona suscepimus de manu Domini, mala » non tolerabimus¹ ? » Quia fixum cor in Deo, ideo rectum. Quia enim rectus est Deus, quando in illo figis cor, forma tibi sit, ut sit tibi cor rectum. Fige ergo cor tuum in illo, et rectum cor erit. Sed subrepebat voluntas humana, nescio quid de carnis infirmitate lactabat mentem tuam : noli jam desperare. Te præsignavit Dominus in sua infirmitate, non se : non enim timebat Dominus pati, tertio die resurrecturus. Si prorsus quomodo homo pateretur, et non quomodo Deus pati veniret, et si sciret se post triduum resurrecturum, nullo modo formidaret moriturus, quod non formidavit apostolus Paulus, in fine sæculi resurrecturus. Ait enim, « Compellor autem ex duobus, » concupiscentiam habens dissolvi, et esse cum Christo ; » multo enim magis optimum : manere in carne necessarium propter vos². » Tædium enim illi erat manere in carne, ex duobus patiebatur ardorem ; dissolvi et esse cum Christo, multo magis optimum dicebat. Adeo cum appropinquaret ipsa passio, quomodo exultabat ! quomodo gloriabatur ! « Bonum certamen certavi, cursum

¹ Job. II, 10. — ² Philip. I, 23, 24.

» consummavi, fidem servavi; de cætero superest mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die » justus iudex¹. » Iste gaudet coronandus, et tristis est ille coronaturus. Gaudet sic Apostolus, et dicit Christus Dominus noster: « Pater, si fieri potest, transeat hic calix². » Sed tristitiam sic assumpsit quomodo carnem. Nolite enim putare quia hoc dicimus, non fuisse tristem Dominum. Si enim hoc dixerimus, quia non erat tristis, cum Evangelium dicat: « Tristis est anima mea usque ad mortem³: » ergo et quando dicit Evangelium; « Dormivit Jesus⁴, » non dormivit Jesus: et quando Evangelium dicit: Manducavit Jesus⁵, non manducavit Jesus: subrepat vermiculus putredinis, et nihil sanum relinquit, ut dicatur, quia et corpus non erat verum, et carnem veram non habuit. Quidquid ergo de illo scriptum est, fratres, factum est, verum est. Ergo tristis fuit? Prorsus tristis, sed voluntate suscipiens tristitiam, quomodo voluntate suscipiens carnem: quomodo voluntate carnem veram, sic voluntate tristitiam veram. Sic ergo voluntate ostendit in se, ut si forte subreperit tibi humana infirmitas, et cœperit aliud velle quam Deus vult, videas pravitatem cordis tui extra regulam, figas illud ad regulam, et dirigatur in Deum cor tuum, quod in homine cœperat esse pravum. Sic ergo Dominus te ostendens dixit: « Tristis est anima mea usque ad mortem: » et dixit, « Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste » Sed statim fac, quod ideo fecit, ut te doceret: « Verum non quod ego volo, sed quod tu vis, Pater⁶. » Si enim hoc feceritis, justitiam habebitis: si justitiam habebitis, rectum est cor: si rectum est cor; justitia illa quæ modo tolerat, convertetur in iudicium; et postea iudicante Domino tuo,

¹ 2 Tim. iv, 7, 8. — ² Matth. xxvi, 39. — ³ Ibid. 38. — ⁴ Id. viii, 24. — ⁵ Luc. xiv, 1. — ⁶ Matth. xxvi, 37, 38.

non solum non expavesces mala, sed etiam gloriaberis de corona. Tunc videbis quomodo profecerit patientia Dei, vel ad illorum pœnam, vel ad tuam coronam: modo non vides; crede quod nondum vides, ne erubescas cum videris. « Quousque justitia convertatur in iudicium: et » qui habent eam, omnes recto sunt corde. »

XX. « Quis exurget mihi adversus malignantes, aut » quis consistet mihi adversus operantes iniquitatem¹? » Persuadent multi multa mala, susurrare serpens non desinit, ut facias iniquitatem: quacumque te converteris, forte si profecisti, quæris cum aliquo bene vivere, et vix invenis: multi mali te circumdant; quia pauca grana, multa palea. Habet hæc area grana sua, sed adhuc laborant. Separata ergo a palea tota massa grandis erit: pauca grana sunt, sed in comparatione palarum; multa autem in se. Ergo cum indique mali perstrepat, et dicant: Quare sic vivis? tu solus Christianus es? quare non facis quod faciunt et alii? quare non spectas, quemadmodum et alii? quare non remedia et ligaturas adhibes? quare non mathematicos et haruspices consulis, sicut et alii? Et tu signas te, et dicis: Christianus sum, ut repellas istos nescio quos. Sed adversarius premit, urget; quod pejus est, exemplo Christianorum suffocat Christianos. Sudatur, æstuatur; tribulatur anima christiana: vincere habet tamen; sed numquid de se? Ideo vide quid dicat. Respondet enim: Quid mihi prodest, quia modo mihi facio remedia, et lucror paucos dies? Exeo hinc de isto sæculo, et vado ad Dominum meum, et mittet me in ignem, quia præposui paucos dies vitæ futuræ, mittet me in gehennas. Quas gehennas? Æterni iudicii Dei. Vere, nisi putas quia Deus curat quomodo vivant homines? Et hoc forte non in platea tibi dicit amicus, sed in domo uxor, aut forte ma-

¹ Psal. xciii, 16.

ritus uxori fideli bonæ et sanctæ, deceptor ipsius. Si mulier marito, Eva est illi : si vir uxori, diabolus est illi. Aut ipsa tibi Eva est, aut tu illi serpens es. Aliquando vult convertere pater cogitationem suam vel ad filium : invenit et ipsum malum, nequissimum ; æstuat, fluctuat, quærit quomodo vincat, prope sorbetur, prope consentit, sed adsit Deus. Audite Ergo Psalmum : « Quis exurget » mihi, inquit, adversus malignantes? » Tam multi sunt ; quacumque respicio, ipsi occurrunt. Quis occurret principi iniquitatis diabolo et angelis ejus, et hominibus seductis ab eo?

XXI. « Nisi quia Dominus, inquit, adjuvit me, paulo » minus habitaverit in inferno anima mea¹. » Prope rueram in illam fossam, quæ paratur peccatoribus : hoc est, « Paulo minus in inferno habitaverat anima mea. » Quia jam mutabat, jam prope consentiebat, respexit ad Dominum. Ut puta, verbi gratia, insultabatur illi, ut faceret iniquitatem. Aliquando enim congregant se mali, et insultant bonis ; maxime si fuerint illi plures, et ceperint illum unum, quomodo aliquando multa palea est circa unum granum ; (tunc non erunt simul cum fuerit massa ventilata :) capitur inter multos iniquos ille, insultatur illi, circumvenitur ; superponere se volunt illi, exagitant quasi justum, et insultant quasi de ipsa justitia : Magnus, inquit, Apostolus ; in cœlum volasti, quomodo Elias. Faciunt homines ista, ita ut aliquando attendens ad linguam humanam, erubescat esse bonus inter malos. Resistat ergo malis ; sed non de viribus suis, ne efficiatur superbus, cum vult evadere superbos, et augeat numerum superborum. Sed quid dicat? « Quis exurget mihi adversus malignantes, aut quis consistent mihi adversus operantes iniquitatem? Nisi quia Dominus adjuvit me,

¹ Psal. xciii, 17.

» paulo minus habitaverat in inferno anima mea. »
 XXII. « Si dicebam : Motus est pes meus : misericordia tua, Domine, adjuvabat me¹. » Vide quomodo confessionem amat Deus. Movetur pes tuus, et non dicis : Movetur pes meus : sed stare te dicis, cum jam ruas. Imo si jam cœpisti moveri, si jam cœpisti fluctuare, confitere motum, ne plangas ruinam ; ut adjuvet te ille, ne in inferno sit anima tua. Confessionem vult Deus ; humilitatem vult. Motus es, ut homo ; adjuvat te ille, ut Deus : sed dic tamen : « Motus est pes meus. » Quare jam moveris, et dicis, Sto? « Si dicebam : Motus est pes meus ; » misericordia tua, Domine, adjuvabat me. » Quo modo præsumpsit Petrus, non in viribus suis. Videbatur Dominus ambulare super mare, calcans capita omnium superborum in isto sæculo. Ipsum iter suum calcantis capita superborum, significavit ambulans super tumidos fluctus. Calcat et Ecclesia : nam ipsa est Petrus. Non tamen ausus est Petrus per se ipsum ambulare super aquas : sed quid ait? « Domine, si tu es, jube me venire ad te » super aquas. » Ille in potestate sua, Petrus in jussu illius. « Jube, inquit, venire me ad te. Respondit ille, » Veni². » Calcat enim et Ecclesia capita superborum : sed quia Ecclesia est, et habet infirmitatem humanam, ut compleretur, « Si dicebam : Motus est pes meus, » titubavit Petrus in mari, et exclamavit : « Domine, pereo. » Quod ergo hic positum est, « Si dicebam : Motus est pes meus : » hoc ibi positum est, « Domine, pereo³. » Et quod hic positum est, « Misericordia tua, Domine, adjuvabat me : » hoc ibi positum est : « Porrexit manum Jesus dicens : Mo- » dicæ fidei, ut quid dubitasti⁴? » Mirum est quomodo probat Deus homines : ipsa pericula nostra dulciorem nobis faciunt liberantem. Nam videte quod sequitur. Quia

¹ Psal. xciii, 18. — ² Matth. xiv, 28. — ³ Ibid. 30. — ⁴ Ibid. 31, 32.